

CENTRUL PENTRU DREPTURILE OMULUI DIN MOLDOVA

ЦЕНТР ПО ПРАВАМ
ЧЕЛОВЕКА В
МОЛДОВЕ

THE CENTER FOR
HUMAN RIGHTS
OF MOLDOVA

MD-2012, Moldova, Chișinău,
str. Sfântul Țării, 16

Tel: 234 – 800; Fax: 225 – 442
E-mail: cpdom@mdl.net

19.09.2014 nr. 01-10/8
la nr. _____ din _____

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu art. 25 lit. c) și art. 25¹ din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, art. 7¹, art.38 alin. (1) lit. c) și art.39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995, art. 26 din Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014, art. 7 alin. 3) din Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică nr. 199 din 16.07.2010.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
INTRARE NR. 490
19 09 20 14

I. AUTORUL SESIZĂRII

Anatolie Munteanu

Avocat parlamentar, director al Centrului pentru Drepturile Omului

Municipiul Chișinău, str. Sfatul Țării 16

Tel: 022 234800; 022 222224

Fax: 022 225442

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect de examinare cuvântul "obligați" care se conține în alin. (3) art. 64¹ din Codul electoral.

La 18 iunie 2010 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.119 pentru modificarea și completarea Codului electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997. Conform prevederilor art. 64¹ alin. (3) și (4), *"În campania electorală pentru alegeri parlamentare și referendumuri republicane, radiodifuzorii naționali sînt obligați, iar cei locali/regionali sînt în drept să organizeze dezbateri electorale. În campania electorală pentru alegeri locale generale și referendumuri locale, radiodifuzorii locali/regionali sînt obligați, iar cei naționali sînt în drept să organizeze dezbateri electorale. Formatul, durata și frecvența dezbaterilor electorale sînt stabilite de către radiodifuzori și se aduc la cunoștința organelor electorale și a concurenților electorali cu cel puțin 3 zile calendaristice înainte de difuzare"*.

În opinia noastră impunerea obligativității organizării dezbaterilor electorale pentru radiodifuzorii privați afectează independența editorială a mass-mediei și aduce atingere libertății exprimării, dreptului la informație și dreptului la proprietate privată garantate de Legea Supremă a Statului și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

În special, invoc neconcordanța cu prevederile:

- art. 9 din Constituție;
- art.32 coroborat cu art.54 alin. (2) și (4) din Constituție;
- art. 34 alin. (5) din Constituție;
- art. 46 alin. (1) coroborat cu art.16 alin. (1) și 54 alin. (2) și (4) din Constituție;
- art.126 alin. (2) lit. b) și h) din Constituție;
- art. 127 alin. (1) și (2) din Constituție;
- art. 10 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

- art. 1 din Protocolul adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale coroborat cu art. 14 din Convenție;
- art. 19 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice;
- art. 17 din Declarația Universală a Drepturilor Omului;
- art. 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului;

III. EXPUNEREA PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ADUSE ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

Codul electoral al Republicii Moldova dezvoltă normele constituționale prevăzute la art. 38 din Legea Supremă care statuează un principiu universal potrivit căruia voința poporului constituie baza puterii de stat, voință exprimată prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Codul electoral stabilește modul de organizare și desfășurare a alegerilor Parlamentului, în autoritățile administrației publice locale, precum și modul de organizare și desfășurare a referendumurilor.

O problemă extrem de importantă în organizarea oricăror alegeri libere este asigurarea unei informări corecte asupra mersului campaniei electorale, asigurarea egalității șanselor tuturor concurenților electorali în promovarea platformelor electorale.

În acest sens, legiuitorul a prevăzut în art. 64 din Codul electoral principiile generale privind reflectarea alegerilor de către mijloacele de informare în masă.

Astfel, radiodifuzorii sînt obligați să respecte principiile de echitate, responsabilitate, echilibru și imparțialitate în reflectarea alegerilor. De asemenea, radiodifuzorii au obligația de a oferi condiții egale, nediscriminatorii la acordarea timpilor de antenă. Totodată, pentru încurajarea și facilitarea exprimării pluraliste a curentelor de opinie, legiuitorul, prin art. 7 alin. (3) din Codul audiovizualului, obligă radiodifuzorii să reflecte campaniile electorale în mod veridic, echilibrat și imparțial.

Prin Legea nr. 119 din 18 iunie 2010 Parlamentul a introdus în Codul electoral un nou articol 64¹ care reglementează particularitățile reflectării alegerilor de către mijloacele de informare în masă. În fapt, legiuitorul a introdus în Codul electoral niște norme imperative, niște obligațiuni care trebuie să fie respectate de către toți radiodifuzorii naționali și alte mijloace de informare în masă.

În pofida faptului că în legislația Republicii Moldova s-au fundamentat principii consacrate privind libertatea mass-media de orice ingerință sau amestec din exterior, prin impunerea anumitor reguli mass-mediei cu scop de a garanta informarea corectă și echilibrată a campaniei electorale, legiuitorul a impus radiodifuzorilor naționali anumite obligații care afectează libertatea exprimării și independența editorială a acestora, și chiar vin în contradicție cu principiul legal prevăzut la art. 64 din Codul electoral, conform căruia mass-media are dreptul să informeze despre toate aspectele electorale fără nici o ingerință sau amestec din partea autorităților publice.

Curtea europeană a drepturilor omului a declarat în repetate rânduri că *"Libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, una din condițiile primordiale ale progresului său și ale dezvoltării fiecărui individ"*¹

Protecția libertății de exprimare este o condiție esențială pentru garantarea unui regim politic democratic și pentru dezvoltarea fiecărei persoane. În lipsa unei garanții solide a dreptului la libertatea de exprimare nu există o țară liberă, și, respectiv, un regim democratic.

Libertatea exprimării este un drept cu valoare intrinsecă și se numără printre drepturile fundamentale ale omului cuprinse în Titlul II al Constituției Republicii Moldova. Totodată, libertatea exprimării se numără printre drepturile omului afirmate în Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și în marile texte adoptate de Organizația Națiunilor Unite: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

Potrivit articolului 4 din Constituția Republicii Moldova, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

În Hotărârea nr.55 din 14.10.1999 "Privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova", Curtea Constituțională a stabilit că principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, tratatele internaționale ratificate și cele la care Republica Moldova a aderat sînt parte componentă a cadrului legal al Republicii Moldova și devin norme ale dreptului ei intern. În sensul acestei interpretări, în Republica Moldova dreptul intern și cel internațional reprezintă un tot întreg, o structură unitară. Așadar, în categoria actelor normative se includ și normele internaționale la care Republica Moldova este parte. Avînd în vedere că prin interpretarea prevederilor Convenției Europene jurisprudența CtEDO face parte din dreptul accesoriu la tratatul internațional (soft law), ea devine parte a dreptului intern². Astfel, statul are obligația să garanteze persoanelor aflate sub jurisdicția sa realizarea dreptului la libertatea de exprimare.

Primul paragraf din articolul 10 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale evidențiază trei componente ale libertății de exprimare:

1. Libertatea de opinie;
2. Libertatea de a primi informații și idei;
3. Libertatea de a comunica informații și idei.

Aceste libertăți trebuie să fie exercitate în mod liber fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere, cu excepția exigențelor impuse de al doilea paragraf.

¹ Speța *Lingens v. Austria*, 1986; *Sener v. Turcia*, 200; *Thoma v. Luxembourg*, 2001; *Maronek v. Slovacia*, 2001; *Dichand și alții v. Austria*, 2002.

² Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 16.04.2010 pentru revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr. 16 din 28.05.1998 "Cu privire la interpretarea art. 20 din Constituția Republicii Moldova" în redacția Hotărârii nr. 39 din 09.07.2001.

Libertatea de a comunica informații și idei are o importanță primordială pentru viața politică și structura democratică a unei țări. În absența acestei libertăți este imposibilă organizarea unor alegeri cu adevărat libere.

În plus, o exercitare deplină a libertății de a comunica informații și idei permite critica liberă a guvernului, care constituie indicatorul principal al unui sistem de guvernare liber și democratic.

Libertatea de a comunica informații și idei este complementară libertății de a primi informații și idei, această axiomă este valabilă în ceea ce privește presa scrisă și audiovizualul.

Cu toate că art. 10 din Convenție nu menționează în mod explicit libertatea presei, Curtea europeană a drepturilor omului a elaborat o jurisprudență vastă care furnizează un ansamblu de principii și norme care conferă presei un statut special în exercitarea libertăților consacrate în art. 10 și a declarat că *"presa joacă un rol predominant într-un stat de drept"*³.

Prin adoptarea unui vast cadru normativ național, legiuitorul a realizat atât dispozițiile tratatelor internaționale precitate, cât și dispozițiile cuprinse în art. 32 din Constituție, oferind protecție deosebită libertății de exprimare. Totodată, legiuitorul constituant a consfințit, prin art. 23 alin. (5) din Constituție, interdicția de a supune cenzurii mijloacele de informare în masă.

Prin Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64 din 23.04.2010, statul garantează libertatea de exprimare a mass-mediei, recunoaște și garantează independența editorială a mass-mediei și interzice cenzura⁴ în mass-media, inclusiv orice manifestare a autorităților publice sau a persoanelor care exercită funcții publice de ingerință în activitatea editorială a mass-mediei sau a angajaților acesteia.

Prin art. 8 din Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260 din 27.07.2006, legiuitorul recunoaște și garantează independența editorială a radiodifuzorilor, interzice ingerințele de orice fel în conținutul, forma sau modalitățile de prezentare a elementelor serviciilor de programe din partea autorităților publice sau a oricăror alte persoane din afara instituției respective a audiovizualului și le oferă radiodifuzorilor aflați sub jurisdicția Republicii Moldova dreptul de a decide liber asupra conținutului emisiunilor și programelor lor.

Este de menționat faptul că în concepțiile radiodifuzorilor privind reflectarea campaniilor electorale, aprobate de Consiliul Coordonator al Audiovizualului și prezentate Comisiei Electorale Centrale exista un punct separat prin care radiodifuzorului i se acorda dreptul să emită o declarație prin care să se expună despre politica sa editorială în perioada electorală. Astfel, în dependență de propria politică editorială și posibilitățile financiare, fiecare radiodifuzor putea decide să reflecte campania sau nu și dacă o reflecta atunci în ce măsură, fie doar în știri, fie în știri și spoturi publicitare comerciale, fie în știri, în spoturi și dezbateri electorale.

³ Castells v. Spania, 1992; Prager și Oberschlick v. Austria, 1995.

⁴ *cenzură* – denaturare nejustificată a materialului jurnalistic sau interzicere nejustificată de a răspîndi anumite informații de către conducerea mass-mediei; orice manifestare a autorităților publice sau a persoanelor care exercită funcții publice de ingerință în activitatea editorială a mass-mediei sau a angajaților acesteia ori de împiedicare a tirajării sau a răspîndirii informației;

Totodată, radiodifuzorii naționali privați care obțin licența de emisie prin concurs public, îndeplinesc toate cerințele legale, achită toate taxele prevăzute în acest sens și își construiesc activitatea în baza propriei viziuni editoriale din mijloace financiare proprii.

Prin prisma legislației naționale și a standardelor internaționale de domeniu, radiodifuzorilor privați trebuie să li se asigure dreptul de a decide de sine stătător în ce mod se implică în reflectarea campaniei electorale, evident, cu respectarea principiilor generale de egalitate a tuturor concurenților electorali.

Odată cu obligarea radiodifuzorilor privați să organizeze dezbateri electorale, statul a admis o ingerință în activitatea editorială a acestora și a instituit cenzura în mass-media, afectând grav libertatea de exprimare a mass-mediei.

În acest context, Curtea europeană a drepturilor omului a declarat că amestecul autorităților naționale în relațiile dintre postul de difuzare și telespectatorul/ascultătorul nu este permis deoarece ambele părți au dreptul de a avea contact reciproc direct.⁵

Conform jurisprudenței Curții europene a drepturilor omului, pentru a fi legitimă, orice ingerință a autorităților în exercitarea libertății de exprimare trebuie să satisfacă trei exigențe cumulative: să fie prevăzută de lege; să urmărească scopul de a proteja una sau mai multe din interesele sau valorile prevăzute în paragraful 2 art.10 din Convenție; să fie necesară într-o societate democratică.

În opinia noastră, ingerința statului prin obligarea radiodifuzorilor naționali privați să organizeze dezbateri electorale nu poate fi calificată ca necesitate socială imperioasă într-o societate democratică. Or, autorităților statului le revine obligația negativă să nu facă nimic de natură a împiedica exercitarea libertății de exprimare

Din considerentele expuse susținem că prevederile propuse pentru a fi supuse controlului constituționalității aduc atingere prevederilor constituționale prevăzute de art. 32 coroborat cu prevederile art. 54 alin.(2) și alin.(4) și art. 34 alin. (5) din Constituție.

În cazul radiodifuzorilor privați, care, de altfel sunt majoritari, obligativitatea de a organiza dezbateri electorale presupune suportarea anumitor cheltuieli financiare. În acest sens, în cazul în care statul obligă un radiodifuzor privat să efectueze anumite cheltuieli suplimentare, rezultă o ingerință nepermisă în principiul constituțional al garantării dreptului de proprietate.

Constituția Republicii Moldova stabilește principiile economiei de piață, bazate pe proprietatea publică și privată. Astfel, proprietatea devine un element indispensabil al societății și al statului.

Principiile fundamentale privind proprietatea, dreptul la proprietatea privată și protecția acesteia și garanțiile de exercitare a dreptului de proprietate cum a fost menționat sînt consfințite în art. 9, 46, 126, 127 din Constituția Republicii Moldova. Dreptul de proprietate privată în sensul larg, fiind unul din cele mai semnificative drepturi ale omului, este garantat de Constituție.

Totodată, dreptul de proprietate este garantat de articolul 17 din Declarația Universală și de articolul 1 din Protocolul Adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

⁵ Groppera Radio v.Elveția, 1990; Casado Coca v. Spania, 1994.

Începînd cu prima cauza examinată de Curtea europeană a drepturilor omului în materie⁶ și pînă la ultimele hotărîri adoptate, instanța de contencios european a drepturilor omului a stabilit că conținutul textului art. 1 al Protocolului nr.1 cuprinde trei norme distincte, strîns legate între ele.

O primă normă de ordin general este cea din prima frază a primului alineat care enunță principiul general al necesității respectării dreptului de proprietate: *"Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale"*, adică impune *obligatia* statelor contractante de a respecta dreptul de proprietate ce aparține persoanelor fizice, juridice, organizațiilor neguvernamentale sau chiar unor "grupuri de particulari". A doua normă prevede posibilitatea privării unui titular, prin acțiunea organelor statului, de dreptul său de proprietate, privare care poate avea loc doar *"pentru cauză de utilitate publică și în condiții prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional"*. Cea de a treia normă, cuprinsă în al doilea paragraf al art. 1 din Protocolul nr.1, recunoaște dreptul statelor contractante posibilitatea de a reglementa *modul de folosință* a bunurilor ce formează obiectul de proprietate, în conformitate cu interesul general.

În contextul constatărilor expuse supra Curtea a statuat că *"dacă prima normă are caracter general ce enunță principiul respectării dreptului de proprietate, celelalte două – posibilitatea privării de acest drept și respectiv, supunerea exercițiului său anumitor condiții - nu reprezintă altceva decît aplicații a celei dintîi"*, prin urmare, oricare ingerință trebuie să fie privită prin lumina principiului general al *necesității* respectării dreptului de proprietate (a se vedea hotărîrile *CtEDO James și alții v. Regatul Unit din 21 februarie 1986, Beyeler v. Italia(MC), din 5 ianuarie 2000*).

Conceptul de *"bun"*, la care se face referire în prima frază a primului alineat a articolului 1 al Protocolului nr.1, are sens autonom, care nu se limitează la proprietatea asupra unor bunuri materiale și, că unele drepturi și interese care constituie patrimoniu pot fi de asemenea privite ca drepturi de proprietate. Curtea a mai statuat că chestiunea care trebuie examinată în fiecare cauză este dacă, circumstanțele cauzei, examinate în ansamblu, ofereau reclamantului un drept asupra unui *interes material protejat de art. 1 Protocol nr.1* (a se vedea *Iatridis v. Grecia, [MC]; Beyeler v. Italia [MC], §100; Broniowski v. Polonia [MC], §129; și Anheuser-Busch Inc. v. Portugalia [MC], §63*).

În *"Hotărîrea pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260-XVI din 27 iulie 2006"*, nr. 17 din 06.12.2012 Curtea Constituțională a reținut că: *"speranța legitimă" a radiodifuzorilor, fiind legată de interesele patrimoniale, cum ar fi emisia prin rețeaua de televiziune sau radio în temeiul licenței, este suficient de întemeiată ca să se constituie un interes material și prin urmare "bun" în sensul articolului 46 din Constituție și primei fraze de la articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenție.*

Pornind de la cele menționate supra, susțin că interesele materiale derivate din investițiile private ale radiodifuzorilor legate de emisia prin rețeaua de televiziune sau radio, constituie *"bunuri"* în sensul articolului 46 din Constituție și primei fraze de la articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenție, bunuri de care titularii au fost privați prin ingerința nejustificată și disproporțională a statului.

⁶ *Sporrong et Ionnroth c/Suede din 1982*

Așa cum a statuat Curtea Europeană pentru apărarea drepturilor omului într-o jurisprudență constantă, articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenție prevede și posibilitatea privării de proprietate pentru cauză de utilitate publică și reglementarea exercitării acestui drept în conformitate cu interesul general. Instanța de contencios european al drepturilor omului nu numai că a determinat conținutul acestor limite formulate, de altfel, destul de imprecis de Protocolul adițional, dar, pornind de la scopul general al dispozițiilor Convenției care constă în prevenirea producerii unor ingerințe arbitrare a autorităților statului în exercițiul drepturilor pe care ea le protejează, a consacrat și o limită jurisprudențială dată de "atingerea a însăși substanței dreptului; într-o asemenea ipoteză proprietarul nu este privat de dreptul său: această limitare privește numai exercitarea atributelor acestui drept; chiar dacă ar fi dictat de un interes general, ea nu trebuie să conducă la golirea de conținut a dreptului proprietarului bunului (CEDH, 23 septembrie *Sporrong et Lonroth c/Suede, precit., paragraf 63*)

Astfel, în condițiile când statul, prin norme imperative ce nu prevăd nici un mod de indemnizare, delegă sectorului privat unele obligații pozitive ce îi revin din asigurarea dreptului la vot⁷, are loc o ingerință disproporționată cu scopul urmărit. Mai mult ca atât, politicul, prin normele invocate și-a creat mecanisme comode de a lansa mesaje politice în perioada electorală (care, de altfel, poate să se repete în funcție de reușita scrutinului) din contul cheltuielilor particularilor, fapt care ridică serioase întrebări de corespundere cu interesul general raportat, în mod special, la activitatea radiodifuzorilor, politica editorială a cărora nu prevede implicare în sfera politică.

Mai multe raționamente asupra circumstanțelor de drept ale cazului permit a invoca și abateri de la articolul 16 din Constituție coroborat cu art. art 46 și articolul 14 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale coroborat cu art. 1 din Protocolul Adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care consacră obligația Statului de a nu institui și aplica tratamente discriminatorii.

Odată ce unii radiodifuzori sunt impuși să efectueze anumite investiții în raport cu alți radiodifuzori care nu au această obligație și evident nu trebuie să suporte cheltuieli financiare, suntem în fața încălcării principiilor egalității tuturor în fața legii, atestându-se o abordare discriminatorie a unor radiodifuzori față de alții. Argumentul este unul simplu. În situații similare, un agent economic este supus unui tratament diferit dat fiind că este impus să investească suplimentar fără a obține alte beneficii. Ca rezultat profitul din activitate este inferior.

În conformitate cu prevederile art.5 din Codul audiovizualului al Republicii Moldova în categoria radiodifuzorilor naționali se încadrează radiodifuzorii a căror acoperire cuprinde o zonă geografică ce depășește 60% din teritoriul Republicii

⁷"Având în vedere semnificația majoră a alegerilor în viața statului, legiuitorul are obligația de a crea condiții adecvate pentru realizarea voinței suverane a poporului pe calea exercitării drepturilor electorale de către cetățeni și, respectiv, a formării unor organe autonome și independente ale puterii publice, menite să transpună în viață interesele poporului și să garanteze drepturile și libertățile omului și cetățeanului Republicii Moldova". Curtea Constituțională Hotărâre nr.25 din 09.11.2010 privind controlul constituționalității art.13 alin.(3) lit.a) din Codul electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997 //Monitorul Oficial 227-230/25, 19.11.2010

Moldova. Respectiv, în funcție de acoperirea teritorială radiodifuzori naționali pot fi publici, dar și privați.

În timp ce activitatea radiodifuzorului public este garantată prin finanțarea sigură și corespunzătoare a necesităților prin subvenționarea de la bugetul de stat, activitatea radiodifuzorilor privați este asigurată prin autofinanțare din veniturile obținute din activități comerciale, din sponsorizări și prestări de servicii. Din acest considerent radiodifuzorii privați și publici sunt plasați în situații diferite.

Trebuie de menționat că Curtea europeană a drepturilor omului recunoaște că discriminarea poate rezulta și din aplicarea aceluiași tratament unor persoane aflate în situații diferite, denumită ca *discriminare indirectă*. În acest caz, dreptul privind nediscriminarea prevede că acele persoane sau grupuri de persoane care se află în situații diferite trebuie să beneficieze de tratament diferit în măsura în care acesta este necesar pentru a le permite să profite de anumite oportunități în același mod ca și celelalte persoane.

Este necesară o aplicare unitară a legislației pe domeniile respective pentru a exclude defavorizarea participanților profesioniști la piața audiovizualului. În acest mod, prevederile contestate încalcă art.9 și art.126 alin. (1) litera b) din Constituție, care prevăd că economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă, precum și obligația statului de a asigura reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii, libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție.

În concluzie, constatăm că obligativitatea radiodifuzorilor naționali și locali de a organiza dezbateri electorale depășesc cadrul constituțional dat fiind că limitează libertatea mass-media, libertatea de exprimare, încalcă drepturile egale ale tuturor radiodifuzorilor, încalcă dreptul de proprietate ale radiodifuzorilor și concurența loială.

IV. CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Pentru considerentele expuse, călăuzindu-mă de prevederile art.4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit.a) din Codul jurisdicției constituționale solicit exercitarea controlului constituționalității următoarelor prevederi din art. 64¹ alin. (3) din Codul electoral al Republicii Moldova:

- cuvântul „*obligați*” din prima propoziție și
- cuvântul „*obligați*” din a doua propoziție.

DOCUMENTE ANEXATE

Constituția Republicii Moldova

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7

Constituția, Lege Suprema

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Suprema. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 9

Principiile fundamentale privind proprietatea

(1) Proprietatea este publică și privată. Ea se constituie din bunuri materiale și intelectuale.

(2) Proprietatea nu poate fi folosită în detrimentul drepturilor, libertăților și demnității omului.

(3) Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sînt factorii de bază ai economiei.

Articolul 16

Egalitatea

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 32

Libertatea opiniei și a exprimării

(1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gîndirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvînt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

(2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

(3) Sînt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă,

incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.

Articolul 34

Dreptul la informație

(5) Mijloacele de informare publică nu sînt supuse cenzurii.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 126

Economia

(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;

b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;

h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.

Articolul 127

Proprietatea

(1) Statul ocrotește proprietatea.

(2) Statul garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății.

Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale

Articolul 10

Libertatea de exprimare

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere.

2. exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Articolul 14.

Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale

Articolul 1.

Protecția proprietății

Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.

Declarația Universală a drepturilor omului

Articolul 2

1. Fiecare se poate prevala de toate drepturile și de toate libertățile proclamate în prezenta Declarație, fără nici o deosebire, în special de rasă, de culoare, de sex, de limbă, de religie, de opinie politică sau de orice altă opinie, de origine națională sau socială, de avere, de naștere sau decurgând din orice altă situație.

2. Pe lângă aceasta, nu se va face nici o deosebire bazată pe statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului de care aparține o persoană, fie această țară sau teritoriu independente, sub tutelă, neautonome sau supuse unei limitări oarecare a suveranității.

Articolul 7

Toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul fără deosebire la o protecție egală a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

Articolul 26

Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii.

În această privință legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

Codul electoral al Republicii Moldova

Articolul 64. Principii generale privind reflectarea alegerilor de către mijloacele de informare în masă

(1) Radiodifuzorii, în cadrul tuturor programelor lor, și mijloacele de informare în masă scrise fondate de autorități publice au obligația de a respecta principiile de echitate, responsabilitate, echilibru și imparțialitate în reflectarea alegerilor.

(2) Radiodifuzorii și mijloacele de informare în masă scrise au obligația să ofere condiții egale, nediscriminatorii la acordarea timpilor de antenă sau a spațiului publicitar pentru publicitatea electorală.

(3) Radiodifuzorii publici acordă concurenților electorali timp de antenă gratuit, în mod echitabil și fără discriminare, în baza principiilor de transparență și obiectivitate.

(4) Mijloacele de informare în masă nu vor adopta tratamente privilegiate față de concurenții electorali în virtutea statutului social și/sau a funcțiilor pe care le dețin candidații acestora.

(5) În perioada electorală, radiodifuzorii și mijloacele de informare în masă scrise vor face distincție clară în materialele lor jurnalistice între exercitarea funcțiilor oficiale și activitatea electorală a persoanelor care nu cad sub incidența art. 13 alin. (3).

(6) Concurenții electorali și/sau candidații care se consideră lezați în drepturi beneficiază de dreptul la replică. Cererea scrisă privind acordarea dreptului la replică se depune la mijlocul de informare în masă în termen de 2 zile calendaristice de la difuzarea/publicarea informației. În cazul radiodifuzorilor, refuzul de a acorda dreptul

la replică se contestă la Consiliul Coordonator al Audiovizualului, iar în cazul mijloacelor de informare în masă scrise – în instanțele de judecată. Dreptul la replică se acordă în termen de 3 zile calendaristice de la depunerea cererii/contestației, dar nu mai târziu de ziua precedentă zilei votării, în condiții egale cu cele în care au fost lezate drepturile legitime.

(7) Mijloacele de informare în masă au dreptul să reflecte alegerile și să informeze publicul cu privire la toate aspectele electorale liber de orice ingerință sau amestec din partea autorităților publice, concurenților/candidaților electorali sau a altor entități.

Articolul 64¹. Particularitățile reflectării alegerilor de către mijloacele de informare în masă

(1) În perioada electorală, programele și materialele scrise care vizează, într-un fel sau altul, concurenții electorali și/sau candidații se difuzează/se publică cu respectarea Regulamentului privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă, aprobat de Comisia Electorală Centrală în primele 7 zile ale perioadei electorale. Reprezentanții mijloacelor de informare în masă beneficiază de aceleași drepturi ca și observatorii naționali.

(2) În primele 7 zile de la aprobarea Regulamentului privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă, fiecare radiodifuzor depune la Consiliul Coordonator al Audiovizualului o declarație privind politica editorială pentru campania electorală, în care indică numele proprietarului/propietarilor instituției. Declarațiile se publică pe pagina web a Consiliului Coordonator al Audiovizualului. Controlul asupra respectării acestei obligații este exercitat de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului din oficiu, conform prevederilor Codului audiovizualului al Republicii Moldova.

(3) În campania electorală pentru alegeri parlamentare și referendumuri republicane, radiodifuzorii naționali sînt obligați, iar cei locali/regionali sînt în drept să organizeze dezbateri electorale. În campania electorală pentru alegeri locale generale și referendumuri locale, radiodifuzorii locali/regionali sînt obligați, iar cei naționali sînt în drept să organizeze dezbateri electorale. Formatul, durata și frecvența dezbaterilor electorale sînt stabilite de către radiodifuzori și se aduc la cunoștința organelor electorale și a concurenților electorali cu cel puțin 3 zile calendaristice înainte de difuzarea fiecărei emisiuni.

(4) În campania electorală pentru alegeri parlamentare și referendumuri republicane, radiodifuzorii naționali, a căror listă este făcută publică de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului în primele 3 zile ale perioadei electorale, acordă gratuit concurenților electorali cîte 5 minute de emisie la televiziune și 10 minute la radio în scopul expunerii programelor electorale și informării alegătorilor. Timpii de antenă respectivi sînt oferiiți în alt spațiu de emisie decît cel rezervat publicității electorale și dezbaterilor electorale.

(5) În cadrul alegerilor parlamentare și referendumurilor republicane, radiodifuzorii publici acordă gratuit concurenților electorali cîte un minut pe zi, timp de antenă pentru plasarea publicității electorale. Pentru publicitate electorală contra plată, fiecărui concurent electoral i se oferă nu mai mult de 2 minute pe zi pe durata

campaniei electorale la fiecare radiodifuzor. Condițiile de procurare a timpilor de antenă și taxele respective se comunică cu 3 zile calendaristice înainte de punerea pe post a publicității electorale. Plata pentru timpii de antenă acordați concurenților electorali nu poate depăși plata încasată în mod obișnuit pentru publicitatea comercială. Timpii de antenă pentru publicitatea electorală contra plată se acordă tuturor concurenților electorali la unele și aceleași ore de emisie.

(6) Răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral. Fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit. Publicitatea electorală contra plată va fi însoțită de genericul „Electorală”.

(7) Refuzul de a difuza sau de a publica, în condițiile prezentei legi, publicitatea electorală, contra plată sau gratuit, poate fi contestat în instanța de judecată.

(8) Publicitatea electorală în rețeaua internet și prin intermediul telefoniei mobile este asimilată publicității electorale în presa scrisă.

(9) În ziua alegerilor, mijloacele de informare în masă, pînă la închiderea secțiilor de votare, nu vor difuza rezultatele chestionării alegătorilor privind opțiunile electorale.

(10) În perioada electorală, orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate numai cu condiția înștiințării prealabile a Comisiei Electorale Centrale. Rezultatele acestor sondaje pot fi date publicității cel tîrziu cu 5 zile înainte de ziua alegerilor. În ziua alegerilor, pînă la închiderea secțiilor de votare, se interzice a da publicității în mijloacele de informare în masă materiale, inclusiv interviuri cu alegătorii, despre numărul de voturi întrunite de concurenții electorali pe parcursul zilei și despre șansele acestora, inclusiv rezultatele exit-poll-urilor.

(11) Mijloacele de informare în masă fondate de autoritățile publice publică gratuit, iar radiodifuzorii difuzează gratuit, la solicitarea organelor electorale, spoturi motivaționale, de educație civică și electorală, desfășoară campanii de informare a alegătorilor despre procedura de vot și despre alte particularități ale votării.

(12) Consiliul Coordonator al Audiovizualului prezintă obligatoriu, o dată la două săptămîni, Comisiei Electorale Centrale rapoarte de monitorizare a modului de reflectare a campaniei electorale de către radiodifuzorii naționali. Rapoartele de monitorizare trebuie să conțină informații referitoare la respectarea normelor legale în reflectarea alegerilor de către radiodifuzori în cadrul tuturor programelor. Cu două zile înainte de alegeri, Consiliul Coordonator al Audiovizualului va prezenta Comisiei Electorale Centrale un raport de totalizare.

Codul audiovizualului din Republica Moldova

Articolul 1. Scopul și domeniul de aplicare

(1) Prezentul cod are drept scop asigurarea apărării drepturilor consumatorului de programe de a recepționa informații corecte și obiective, care ar contribui la libera formare a opiniei, asigurarea drepturilor radiodifuzorilor la libertate editorială și libertate de exprimare, instituirea principiilor democratice de funcționare a audiovizualului din Republica Moldova și stabilește, în spiritul drepturilor și libertăților constituționale, bazele juridice de reglementare a proceselor de:

a) concepere, transmisie și/sau retransmisie prin intermediul mijloacelor de televiziune și radiodifuziune a serviciilor de programe ale radiodifuzorilor aflați sub jurisdicția Republicii Moldova;

b) exercitare a controlului societății asupra activității instituțiilor în domeniul audiovizualului din Republica Moldova.

(2) Prezentul cod nu reglementează comunicarea audiovizuală prin intermediul sistemelor de televiziune și radiodifuziune de tip închis care nu sînt destinate recepționării în masă și nici activitatea radioamatorilor.

Articolul 5. Clasificarea radiodifuzorilor

În sensul prezentului cod, radiodifuzorii aflați sub jurisdicția Republicii Moldova se clasifică după cum urmează:

a) în funcție de tipul de proprietate și scopul activității, există:

- radiodifuzori publici;

- radiodifuzori privați;

b) în funcție de acoperire teritorială, există:

- radiodifuzori locali, a căror acoperire cuprinde o localitate;

- radiodifuzori regionali, a căror acoperire cuprinde o zonă geografică ce nu depășește 60% din teritoriul Republicii Moldova;

- radiodifuzori naționali, a căror acoperire cuprinde o zonă geografică ce depășește 60% din teritoriul Republicii Moldova.

Articolul 8. Independența și libertatea editorială

(1) Radiodifuzorii aflați sub jurisdicția Republicii Moldova au dreptul să decidă liber asupra conținutului emisiunilor și programelor lor, respectînd principiul de pluralitate a opiniilor în conformitate cu cadrul juridic și condițiile expuse în licența de emisie.

(2) Cenzura de orice fel asupra comunicării audiovizuale este interzisă.

(3) Independența editorială a radiodifuzorilor este recunoscută și garantată prin lege.

(4) Sînt interzise ingerințele de orice fel în conținutul, forma sau modalitățile de prezentare a elementelor serviciilor de programe din partea autorităților publice sau a oricăror alte persoane din afara instituției respective a audiovizualului.

(5) Nu constituie ingerințe normele de reglementare emise de Consiliul Coordonator al Audiovizualului în aplicarea prezentului cod și cu respectarea dispozițiilor legale, precum și a normelor privind drepturile omului, stabilite în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Legea cu privire la libertatea de exprimare

Articolul 2. Noțiuni principale

Termenii și expresiile utilizate în prezenta lege au următoarele semnificații:

informație – orice expunere de fapt, opinie sau idee sub formă de text, sunet și/sau imagine;

cenzură – denaturare nejustificată a materialului jurnalistic sau interzicere nejustificată de a răspîndi anumite informații de către conducerea mass-mediei; orice manifestare a autorităților publice sau a persoanelor care exercită funcții publice de ingerință în activitatea editorială a mass-mediei sau a angajaților acesteia ori de împiedicare a tirajării sau a răspîndirii informației;

interes public – interes al societății (și nu simpla curiozitate a indivizilor) față de evenimentele ce țin de exercitarea puterii publice într-un stat democratic sau față de alte probleme care, în mod normal, trezesc interesul societății sau al unei părți a ei;

mass-media – mijloc de informare în masă, tipărit sau electronic, precum și jurnalistul;

Articolul 3. Libertatea de exprimare

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a comunica fapte și idei.

(2) Libertatea de exprimare protejează atât conținutul, cât și forma informației exprimate, inclusiv a informației care ofensează, șochează sau deranjează.

(3) Exercițarea libertății de exprimare poate fi supusă unor restrîngerii prevăzute de lege, necesare într-o societate democratică pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, pentru a apăra ordinea și a preveni infracțiunile, pentru a proteja sănătatea și morala, reputația sau drepturile altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

(4) Restrîngerea libertății de exprimare se admite doar pentru protejarea unui interes legitim prevăzut la alin.(3) și doar în cazul în care restrîngerea este proporțională cu situația care a determinat-o, respectîndu-se echilibrul just dintre interesul protejat și libertatea de exprimare, precum și libertatea publicului de a fi informat.

Articolul 4. Libertatea de exprimare a mass-mediei

(1) Statul garantează libertatea de exprimare a mass-mediei. Nimeni nu poate interzice sau împiedica mass-media să răspîndească informații de interes public decît în condițiile legii.

(2) Mass-media are sarcina de a informa publicul asupra problemelor de interes public și de a efectua, în conformitate cu responsabilitățile sale, investigații jurnalistice în probleme de interes public.

(3) Pe lîngă garanțiile prevăzute la art. 3, libertatea de exprimare a mass-mediei admite și un anumit grad de exagerare sau chiar provocare, cu condiția să nu se denatureze esența faptelor.

Articolul 5. Interzicerea cenzurii în mass-media

(1) Independența editorială a mass-mediei este recunoscută și garantată de lege. Cenzura este interzisă.

(2) Se interzice ingerința în activitatea editorială a mass-mediei, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. În cazul în care ingerința este prevăzută de lege, ea urmează a fi interpretată limitativ.

(3) Nu se admite crearea de autorități publice pentru controlul prealabil al informației care urmează a fi răspândită de mass-media.

(4) Nu constituie cenzură obligația impusă de instanța de judecată prin hotărâre definitivă de a răspîndi sau de a nu răspîndi o informație, precum și obligația impusă prin lege de a răspîndi o anumită informație.

(5) Cenzura în mass-media publică, precum și împiedicarea ilegală intenționată a activității mass-mediei, atrage răspundere penală.

Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi

Articolul 8. Statul și întreprinderea

1. Statul creează tuturor întreprinderilor condiții juridice și economice egale de gospodărire, garantează respectarea drepturilor și intereselor lor legitime, contribuie la dezvoltarea concurenței libere, conștiincioase între aceștia, le asigură posibilități egale de a folosi resurse tehnico-materiale, naturale, de muncă, financiare și informative neadmițînd monopolizarea piețelor acestor resurse, și reglementează activitatea de antreprenoriat în baza legislației în vigoare.

Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător

Articolul 6. Nediscriminarea investițiilor

(1) În Republica Moldova investițiile nu pot fi supuse discriminării în funcție de cetățenie, domiciliu, reședință, loc de înregistrare sau de activitate, stat de origine al investitorului sau al investiției sau din orice alt motiv.

(2) Investitorilor li se acordă condiții echitabile și egale de activitate, care exclud aplicarea de măsuri discriminatorii ce ar putea împiedica dirijarea, operarea, întreținerea, folosirea, fructificarea, achiziționarea, extinderea sau dispunerea investițiilor.

(3) Orice facilitate acordată, în conformitate cu legislația în vigoare, inclusiv în cadrul parteneriatului public-privat, investitorilor pentru a contribui la realizarea politicii regionale, structurale, de mediu, de cercetare și de dezvoltare promovate de stat sau orice facilitate acordată unui investitor pentru promovarea investițiilor sale ce nu contravine prevederilor acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte se respectă și nu constituie obiect al discriminării.

Declar pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

municipiul Chișinău
19 septembrie

Anatolie MUNTEANU